

Aivan sama mulle?

MIES LÄHIHOITAJANA – Selvitys miesten lähihoitajakoulutuksen työssäoppimisjaksoista

TAUSTAA

Lapin ammattiopisto järjestää työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena miehille suunnatun sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon, lähihoitajakoulutuksen 15.2.2010 – 31.1.2012. Koulutus toteutetaan osana ESR-hanketta, Lapin Letka – sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa ja työelämässä. Koulutuksen hallinnoinnista vastaa Lapin ELY -keskuksen Koordi -hanke. Miehille suunnatulla koulutuksella pyritään purkamaan segregatiota madaltamalla miesten hakeutumiskynnystä sosiaali- ja terveysalan koulutukseen.

Miesten voimakkaampi tuleminen sosiaali- ja terveysalalle voisi osaltaan olla vastaus alan kasvavaan työvoimatarpeeseen. Heti perään joudutaan kuitenkin esittämään kysymys, miten miehiä saataisiin hakeutumaan sosiaali- ja terveysalalle? Kiinnostuksen kohteena on tietää, mitä lisäarvoa miehet tuovat alalle ja mikä merkitys sukupuolella on palveluiden tuottamisen tai työyhteisön toimivuuden kannalta. Entä miten miehet itse kokevat asemansa naisvaltaisella sosiaali- ja terveysalalla?

Selvitys toteutetaan tarkastelemalla yllä mainittuja kysymyksiä lähihoitajakoulutukseen sisältyvien työssäoppimisjaksojen kautta. Jatkossa käyttämällämme termillä hoiva-ala tarkoitetaan tässä selvityksessä työssäoppimispaikkojen (päiväkoti, terveyskeskuksen vuodeosasto, vammais-, mielenterveys-, hoito- tai hoivakoti ja koulutusohjelmaan sisältyvä työssäoppimispaikka) toimintaympäristöjä, joissa opiskelijat suorittavat työssäoppimisen. Neljä työssäoppimisjaksoa muodostavat paitsi sarjan itsenäisiä tutkimuskohteita, niin yhdessä myös monipuolisen kokonaiskuvan hoiva-alasta. Kahdentoista miehen opiskelijaryhmä menee työssäoppimisjaksojen aikana erilaisiin hoiva-alan työtehtäviin ja työyhteisöihin, ollen havainnoinnin kohteena, mutta samalla myös itse havaintoja tehden.

Selvityksen tavoitteena on tuottaa perusteltu näkemys siitä, miten eri osapuolet hahmottavat työssäoppimiseen osallistuvien miesten, ja yleisemminkin miesten, aseman ja merkityksen hoiva-alalla. Selvityksen ja siitä kirjoitettavien väliraporttien tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää välittömästi oppilaitoksen ja työyhteisöjen käytäntöön. Samalla selvitys ja siinä kerätty aineisto toimivat materiaalina Lapin yliopistossa myöhemmin toteutettavalle tutkimukselle. Selvitys liittyy Lapin Letka -hankkeen tutkimuskokonaisuuden teemaan 3: Opiskeluyhteisöjen segregatio.

TAVOITTEET

Selvitys kartuttaa tietoa aiemmin niukasti tutkitusta aiheesta, miehestä lähihoitajana - ja yleisemminkin miehestä hoiva-alalla. Selvitys tarjoaa sukupuolinäkökulmasta tarkasteltuna miesopiskelijoiden itsensä sekä työssäoppimispaikkojen työntekijöiden ja asiakkaiden näkemyksiä miesten asemasta ja merkityksestä hoiva-alalla. Ja, kun pohditaan miestä hoiva-alalla, ei samassa yhteydessä voida olla kysymättä selvityksen kohderyhmiltä, miten miehiä saataisiin lisää hoiva-alalle.

Aivan sama mulle?

Selvityksen pääasiallisena tavoitteena on tulosten käytännön hyödynnettävyys. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi selvityksen tulosten hyödyntämistä koulutustarjonnan suunnittelussa. Selvityksen avulla tämä on mahdollista tehdä aiempaa tarkemmin paikallisten tarpeiden pohjalta, myös sukupuolinäkökulma huomioiden. Samalla selvitys vastaa, mihin tehtäviin etenkin miehiä tällä hetkellä kaivataan ja antaako esimerkiksi juuri lähihoitajan ammattinimike vaaditun pätevyyden näihin tehtäviin.

Toiseksi, monivaiheinen ja kokonaisuutena pitkäkestoinen selvitys tarjoaa mahdollisuuden oppia. Esimerkiksi oppilaitokselle tarjoutuu mahdollisuus pohtia, miten se huomioi sukupuolen opetuksessaan ja erityisesti työssäoppimisjaksojen käytännöissä. Sukupuolinäkökulman huomioiminen ja kokemukset miesryhmästä voivat nostaa näkyviin kokonaan uusia havaintoja tai kyseenalaistaa itsestään selvinä pidettyjä opetuksen toimintamalleja. Lisäksi asiakkaiden näkemysten huomioiminen tuo oman mielenkiintoisen lisänsä selvitykseen, heiltä lienee harvemmin tiedusteltu, mikä on sukupuolen merkitys esimerkiksi palveluiden tuottamisessa.

Kolmanneksi, selvitys synnyttää keskustelua tasa-arvosta. Opiskelijoiden kohdalla selvitykseen osallistuminen on osa lähihoitajakoulutusta, tuoden samalla sukupuolinäkökulman luonnollisella tavalla osaksi keskustelua ja ammatillista kasvua. Työssäoppimispaikoilla pohdinnan ja keskustelun kohteeksi voivat nousta esimerkiksi ainokaisten asema työyhteisössä tai omat stereotyyppiset ajattelumallit miehille ja naisille sopivista tehtävistä.

Ylipäänsä selvitys ja sen tuottama keskustelu on mahdollisuus tarkastella asioita erilaisesta tarkastelukulmasta, sukupuolinäkökulmasta käsin. Parhaimmillaan tämä voi synnyttää aivan uusia oivalluksia ja tehdä näkyväksi asioita, jotka aiemmin ovat jääneet tiedostamatta.

Samalla, kun selvityksen avulla tuotetaan tietoa käytännön tarkoituksiin, tuottaa se myös yleisellä ja yhteiskunnallisella tasolla hyödynnettävää tietoa. Näihin havaintoihin pureutuu tarkemmin Lapin yliopisto, todennäköisesti opinnäytetyönä ja artikkeleina. Selvityksen aikana syntyvät aineistot ovat hyödynnettävissä Lapin yliopistossa toteutettavaan tutkimukseen.

KOHDERYHMÄT

Opiskelijat, työyhteisöt, asiakkaat.

TUTKIMUSKYSYMYKSET

- **Mikä on miesten asema ja merkitys sosiaali- ja terveysalalla?**
  1. Mitä lisäarvoa miehet tuovat palveluiden tuottamiseen?
  2. Tarvitaanko miehiä erityisesti joihinkin tiettyihin tehtäviin?
  3. Mikä on miestyöntekijöiden ammatillinen rooli lähihoitajana?

Aivan sama mulle?

4. Mikä on miesten merkitys/rooli osana naisvaltaista työyhteisöä?
- o Pohdittaessa miesten asemaa sosiaali- ja terveysalalla, nousee luonnollisesti esiin heidän vähäinen määränsä hoiva-alan eri tehtävissä. Hieman erillisenä kysymyksenä etsimme uusia näkökulmia myös siihen, miten miehiä saataisiin lisää sosiaali- ja terveysalalle?

AINEISTO

Näkökulma kyselyissä, ryhmäkeskusteluissa ja mahdollisissa haastatteluissa on sukupuolisensitiivinen. Kaikille kohderyhmille toteutetaan webropol-kysely. Kysely toteutetaan osittain paperiversiona, jolloin tiedot syötetään jälkepäin tutkijoiden toimesta sähköiseen webropol-lomakkeeseen. Työyhteisöjen ja asiakkaiden kohdalla tarkka vastaajajoukko määritellään kussakin tapauksessa erikseen. Päiväkotijakson asiakkaille eli lapsille suunnataan erilainen kysely kuin työyhteisön jäsenille ja opiskelijoille. Tarkoituksena on toteuttaa kysely lasten osalta niin, että lasten huoltajat esittävät lapsille räätälöidyn kyselylomakkeen kysymykset omille lapsilleen.

Opiskelijoiden kohdalla jokaisen TOP-jakson purkaminen toteutetaan videoidulla ryhmäkeskustelulla. Riippuen kyselyn ja ryhmäkeskustelun tuottamasta aineistosta, voidaan opiskelijoita tarpeen vaatiessa haastatella myös yksitellen.

Osassa työyhteisöjä toteutetaan ryhmäkeskustelu jokaisen työssäoppimisjakson jälkeen. Kaikki ryhmäkeskustelut ja mahdolliset haastattelut toteutetaan kyselyjen jälkeen, jolloin niissä pystytään etsimään tarkennuksia ja merkityksiä kyselyn vastauksissa esille nousseisiin seikkoihin.

AIKATAULU

TOP-jaksot suoritetaan alla olevina ajankohtina.

1. Päiväkoti, huhti-kesäkuu 2010.
2. Terveyskeskuksen vuodeosasto, loka-joulukuu 2010.
3. Vammais- / mielenterveys- / hoito- tai hoivakoti, helmi-huhtikuu 2011.
4. Koulutusohjelman mukainen paikka, toukokuu 2011-tammikuu 2012. Suuntautumisvaihtoehtoina ovat: 1) sairaanhoito- ja huolenpito, 2) vanhustyö, 3) mielenterveys- ja päihdetyö, 4) kuntoutus, joista valitaan opiskelijoiden henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisesti toteutettavaksi kaksi koulutusohjelmaa.

Aivan sama mulle?

RAPORTOINTI

Jokaisen työssäoppimisjakson jälkeen tuotetaan väliraportti, lopullinen raportti 2012.

RESURSSIT

LAO/sosiaali- ja terveystaloilta tutkimuksen ensimmäisen vaiheen avainhenkilö on suunnittelija Katri Elkki. Katrin vastuulla on ensimmäisen työssäoppimisjakson kohdalla suoritettavien kyselyiden toteutus, opiskelijoiden ryhmäkeskustelun tekninen toteutus (TOP-ohjaaja Asta Karjalainen vetää), sekä työyhteisöjen ryhmäkeskustelut. Lisäksi Katri osallistuu selvityksen suunnitteluun ja kysymysten laatimiseen. Katrin lisäksi hankkeelle voivat kirjata työaikaansa kaikki selvityksen suunnitteluun tai toteutukseen osallistuvat henkilöt Lapin ammattiopestosta.

Lapin Letka osallistuu tarvittavissa määrin kaikkiin selvityksen osa-vaiheisiin, vastaa kokonaisuudesta ja huolehtii raportoinnista. Lapin yliopiston sosiologian professori Merja Kinnunen osallistuu selvityksen suunnitteluun ja ohjaa todennäköisesti myös tutkimusta, jota yliopisto tulee tekemään selvityksen aineistojen pohjalta.